

Wie naar historische parallellen zoekt tussen de Covid-epidemie en voorgaande pandemieën, kan niet om de beroemde dysenterie van 1779 heen. In de tijd van de Verlichting begonnen medisch inzicht en bestuurskracht het langzaam te winnen van bijgeloof en kwakzalverij. Sommige maatregelen uit die tijd leken kortgeleden weer opnieuw uitgevonden te worden.

Op het einde van de achttiende eeuw beschikte Nederweert al over permanent gestationeerde huisartsen. ‘Chirurgieijn’ Hubertus Hobus was in 1769 in functie getreden en was in deze gemeente werkzaam tot 1807. In zijn geneeskundige carrière maakte hij twee grote dysenterie-epidemieën mee. Zoals die van 1779, toen in de tweede week van september de dysenterie zijn intrede deed in Nederweert. Dysenterie is een door bacillen veroorzaakte ontsteking van de dikke darm. De symptomen zijn bloed in de ontlasting, buikkrampen en aanhoudende diarree. Vaak met de dood tot gevolg.

Het gemeentebestuur van Nederweert schoot meteen in actie. De oorzaak van de ziekte werd geweten aan het eten van noten en van wittekool. Dus werd er ogenblikkelijk een verbod op de invoer hiervan ingesteld. Het kwam verder tot wat we in de huidige tijd een ‘lock down’ zouden noemen. Zodra iemand ook maar enig kenmerk van de ziekte vertoonde, moest hij of zij verplicht in zijn huis blijven tot men volledig genezen was. De noodzakelijke middelen voor het levensonderhoud zouden dan als service zolang thuis bezorgd worden. Streng verboden werd het aan zieken om naar de kerk te gaan en elkaar zo te besmetten. Het werd absoluut verboden aan eenieder om naast

de kant van de straat zijn of haar behoefte te doen. Overtreding werd bestraft met een boete van een dukaat. En als kinderen het straatpoepverbod overtraden dan moesten de ouders in hun plaats de boete betalen.

Ondanks alle voorzorgsmaatregelen kon niet voorkomen worden dat de ziekte van 1779 op een afgrijselijke manier huis hield in Nederweert. De eerste ziektegevallen waren in Nederweert-Eind in begin oktober van dat jaar. Van daaruit verspreidde het virus zich vliegensvlug naar de buurtschap Staat en de dorpskern, waarna de ziekte flink huishield in Boeket. Pas medio november was de epidemie uitgewoed. Alleen de buurtschappen Bosserstraat, Uliker en Kreijel lijken gevrijwaard te zijn van het virus, althans daar vonden niet opvallend meer sterfgevallen plaats dan in normale tijden.

Omdat er dagen waren geweest dat er vijf of zes doden tegelijk waren te betreuren, kwamen de begrafenissen in het gedrang. Uitvaartplechtigheden werden strikt verboden. Zelfs het luiden van de klokken ‘ofte iets dergelijke onnoodigheijt’ werd taboe verklaard. Doden moesten meer dan zes voet diep worden begraven. Graven van besmette inwoners mochten tien jaar lang niet voor andere begravingen worden benut omdat anders ‘infecteerende dampen’

zouden kunnen vrijkomen. Het totaal aantal sterfgevallen ten gevolge van de epidemie, zo’n zestig, viel ten opzichte van vorige epidemieën nog mee. Voor een deel zal dat met de rigoureuze maatregelen te maken hebben gehad, al was de aan wittekool en noten gewijde oorzaak natuurlijk een broodje-aapverhaal. Maar met maatregelen als een reis- en contactverbod en afstand houden was natuurlijk wel de basis gelegd voor de aanpak uit het Corona-tijdperk.

Jonge straatpoepers. Aquarel van Gesina ter Borch, ca. 1650. (Rijksmuseum Amsterdam).